

Etimologija te besedne družine, kamor spadajo poleg splošnoslovanskega *klej* tudi slovaško *glej*, *gluj*, *glia*, *glie*, rusko in poljsko dial. *glej*, ukrajinsko *hlej* »ilovica«, še ni dokončno pojasnjena. Zaradi slovenskega *kejē* (n.) »mizarski klej« in *keliti* »lepiti« so mislili od Miklošiča dalje, da je med -k- in -l- izpadel polglasnik in so slovanske oblike primerjali z grškim *kōlla* »lepilo«. Vendar imamo v slovenskih narečjih dovolj primerov sekundarne vokalizacije glasoslovnih skupin *k + likvida*, tipa *Kerim*, *Kumet*. Malo je verjetno, da bi bile slovanske besede izposojene iz nem. *Klei* »ilovica, lepilo«; najbolj sprejemljiva se zdi Machkova domneva, da je treba izhajati iz osnove **glēi-* kakor pri *glina*, *gliva*, ki s številnimi formanti v posameznih jezikih omogoča rekonstrukcijo različnih slovanskih oblik.

F. Bezlaj

SLOVENŠČINA NA EKONOMSKIH SREDNJIH ŠOLAH

Učni načrt za pouk slovenščine na ekonomskih srednjih šolah se bistveno ne razlikuje od gimnazijskega. Manj je historične gramatike, zaradi majhnega števila ur pa se predavatelji tudi ne utegnejo zadrževati pri nadrobnostih iz literarne zgodovine, kar pa za literarno vzgojo ni posebnega pomena.

Dejanski položaj slovenščine na ekonomskih srednjih šolah naj prikažejo naslednje ugotovitve. Dijaki, ki se vpisujejo na ESS, so z osemletko zaključili splošno izobraževanje, tako vsaj mislijo, in žele pridobiti predvsem strokovno znanje, kot ga potrebuje srednji gospodarski kader. Njihova glavna pozornost je zato posvečena strokovnim predmetom. Razmerje med splošno izobraževalnimi in strokovnimi predmeti, če ne upoštevamo strojepisja, predvojaške in telesne vzgoje, je 6 : 8 (to je slovenščina, tuji jezik, zgodovina, gospodarski zemljepis, matematika, stenografija : gospodarsko računstvo, politična ekonomija, pravo, blagoznanstvo, gospodarsko poslovanje, knjigovodstvo, korespondenca in statistika). Razmerje v številu ur pa je v I. letniku 19 : 10, v II. letniku 16 : 12, v III. letniku 13 : 16 in v IV. letniku 10 : 19. Med šolo se torej spreminja v korist strokovnih predmetov, in to toliko bolj, kolikor so delno strokovni predmeti tudi tuji jezik, gospodarski zemljepis in stenografija. Ali to razmerje vpliva na odnos dijakov do slovenskega jezika in na znanje materinščine?

1. Dijaki prvih letnikov — čeprav doslej niso prinašali najboljših zaključnih spričeval iz osemletk — se pismeno in ustno izražajo veliko lepše in bolj sproščeno kakor dijaki višjih razredov z maturanti vred. Mislim, da tiči vzrok prav v razmerju med splošno izobraževalnimi in strokovnimi predmeti, v naravi strokovnih predmetov in ne nazadnje v predavateljih. Dijak prodira iz leta v leto globlje v strokovno snov; strokovni predmeti so zvečine narativni, tako vsako uro posluša in tudi sam govori o stroki, ki zanjo zadostuje omejen besedni zaklad in ne zahteva lepega, temveč predvsem razumljivo izražanje. To slabo vpliva na dijakovo jezikovno znanje.

2. Učne metode obeh skupin predmetov se razlikujejo: snov gospodarskih predmetov je taka, da jo dijaki sprejemajo bolj ali manj mehanično, matematik in slavist pa zato obupavata, ker dijaki »ne znajo misliti«. Brez odpora se ti nauči pet ali tudi več strani iz literarnozgodovinskih skript, največje težavo pa mu povzroča analiza literarnega dela, pa naj bo pesem, drama ali roman. Tu izvirja tudi resnica, da dijaki slabo sestavljajo spise, da ne znajo delati izvlečkov in jim je tuje posploševanje.

3. Zanimanje za kulturo in estetski občutek pri teh v prakso usmerjenih dijakih sta res majhna, tako da jim je včasih silno težko razložiti, zakaj je Shakespeare velik, v čem je Levstikov pomen in kako je treba občutiti impresionistično pesem.

Vrednost slavistovega prizadevanja na šoli seveda zmanjšuje *pomanjkanje učbenikov*. Že nekaj let nam je za našo stopnjo dosegljivo samo Slovensko berilo VIII, ker ga za razen v II. polletju IV. letnika ne moremo vskladiti z učnim načrtom, ga le poredkoma jemljemo v roke. Dijaki spoznavajo literarna dela večinoma le slušno iz profesorjevega ali součenčevega branja, katerega vtis seveda ni dovolj močan. Ponavljanje in učenje doma pa se zreducira na guljenje v literarnozgodovinskih skriptih ali celo samo zvezkih. Slovnica je sicer na razpolago, a brez jezikovnih vaj opravlja le del svoje naloge.

Posebno vprašanje ESS je še *korespondenca*. V jezikovnem pogledu bi spadala v slavistov predmetnik, zaradi strokovne vsebine pa jo poučujejo ekonomisti. Pred vojno so jo sicer poučevali slavisti, vendar ekonomisti menijo, da danes spričo dinamike našega ekonomskega življenja to skoraj ne bi bilo mogoče. Direktni vpliv slavista se omejuje na pregledovanje gradiva, ki ga uporabljajo pri predmetu. Tuji jezik je vprašanje rešil čisto mehanično: dijaki se uče le »korespondenčnih fraz«.

Ob reformi ekonomskih srednjih šol bi kazalo urediti pač tudi položaj slovenščine, začenši s številom ur. Da bi dijaki v jezikovnem pogledu zdržali »pritisk« strokovnih predmetov, bi bilo treba slovenščini določiti več ur. Potrebni bi bili tudi posebni učbeniki za ESS, tako jezikovni kakor literarni. Želeli bi si predvsem *jezikovne vadnice*, ki bi osnovno slovnično znanje, pridobljeno v osemletki, poglobljala v obliki pravopisnih, jezikovnih in slogovnih vaj. Posebno *strokovno berilo* o gospodarskih ustanovah, organizacijah in življenju naj bi skrbelo za čist besedni zaklad iz ekonomske stroke in vplivalo na slog, saj se poslovno izražanje vedno bolj odmika lepi slovenščini. Ob sestavljanju učnega načrta za književnost in *literarno berilo* bi kazalo premisliti, ali sta strogo kronološko zaporedje in dosedanja razmejitve snovi po letnikih najprimernejša. Vedno znova opazamo, da je n. pr. poglavje o renesansi za I. letnik pretežko, medtem ko je slovenski romantični in poetični realizem konec II. in v začetku III. letnika že tako znana snov, da kljub poglobljanju ne zbudi več zanimanja. Berila naj bi bila izčrpno komentirana, kar bi lahko nadomestilo literarnozgodovinske pregleda. Opremljena naj bi bila tudi z mnogimi nalagami, ki bi obsegale jezik in slog, razčlenitve, oznake in primerjave literarnih del ter teme za samostojno spisje. Sistematično zbrane, dijakovi zmogljivosti in razvojni stopnji prilagojene naloge bi gotovo imele velik učinek.

Zanimanje dijakov za predmet bi bilo mogoče spodbuditi z modernimi učnimi pripomočki: z magnetofonom, ki bi jih opozarjal na slabo izražanje, z magnetofonskimi in gramofonskimi posnetki literarnih del, ki bi jih recitirali slovenski igralci ali morda avtorji, dalje z literarnimi in kulturnimi poučnimi filmi.

Ker na strokovni šoli prav na slovenščino odpada levji delež skrbi za kulturno, estetsko in moralno vzgojo ter tudi za dijakovo splošno obzorje, bi bilo vse navedene učbenike in učne pripomočke vredno in potrebno pripraviti.

Vera Gregorič

SLOVENŠČINA NA SREDNJIH TEHNIŠKIH ŠOLAH

Zanimivo je to: srednje strokovno šolstvo je v zadnjih letih pri nas tako naraslo, da prerašča gimnazije, in vendar o strokovno-pedagoških problemih materinega jezika in narodnih književnosti na teh šolah domala ne govorimo. V lanskem šolskem letu je bilo na učiteljskih, na srednjih ekonomskih in na srednjih tehniških šolah že 63 % naše srednješolske mladine. Samo tri tehniške šole, ki so se letos formirale iz bivše Tehniške srednje šole v Ljubljani, štejejo 2600 dijakov. Znana je prosvetna politika ljudske oblasti, kar zadeva strokovno šolstvo: širilo se bo vedno bolj, medtem ko gimnazije zgubljajo svoj pomen. Še predlanskim je bilo razmerje 50 : 50! Mladina naj bi šla v življenje skozi strokovne šole, pa tudi na univerzo naj bi prihajala pretežno od tod. Računati moramo torej s tem, da bo v prihodnje večina naše inteligence prihajala iz srednjih strokovnih šol. Ti in tisti, ki bodo šli dalje na univerzo, bodo od splošne izobrazbe nesli s seboj v življenje le to, kar jim bosta dali osemletka in strokovna šola. Na strokovnem šolstvu bo tudi slonela domala vsa teža izobraževanja odraslih. Čas je torej, da se tudi slavisti zamislimo v to in poskrbimo, da bo materin jezik imel na reformirani strokovni šoli tisto mesto, ki mu gre.

Srednja tehniška šola je bila v naših skrbih in ljubezni doslej pastorka. Še iz predvojnih časov smo podedovali predsodke o »obrtnih šolah«: prepričanje, da dober slavist tam nima kaj iskati, da je pri svojem delu pač pomilovanja vreden, ker ne more početi kaj več kot opravljati tlako najhujše vrste, da mladina na teh šolah za slovenščino nima smisla in ne vesolja itd.

Takšni pogledi na materin jezik in literaturo na tehniških srednjih šolah že zdavnaj ne ustrezajo več resnici. Že v prvih povojnih letih smo izbojevali bitko za enakopravnost slovenščine s strokovnimi predmeti. Ne mislim tu formalne enakosti, za katero ni bilo ovir: predmet je dobil tri tedenske ure in postal maturitetni predmet. Ne, mislim tisto enakost, ki jo je bilo treba izbojevati s predsodki strokovnih predavateljev na šolah. Ti so premnogokrat med učenci in v profesorjskih zborih vzdrževali mnenje, da je materinščina na strokovni šoli balast. Boj s predsodki ni bil lahek in ne kratkotrajen. Ko je bil končan v naš prid, so naše zahteve pri pouku začele rasti.

Zanimivo je, da prosvetne oblasti niso nikoli postavljale do našega predmeta preciziranih zahtev. Vse je bilo prepuščeno naši iniciativnosti, zahtevnosti, ambicioznosti. V začetku smo sestavljali svoje učne načrte, potem pa prevzeli gimnazijske, le da snov nekoliko krčimo in nekatera poglavja izpuščamo. Uvedli smo tudi iste učne